
Bostadsundersökningen i Stockholm

Author(s): Gunnar Huss

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 6 (1904), pp. 341-346

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3437061>

Accessed: 20-06-2016 19:14 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

The Scandinavian Journal of Economics, Wiley are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Bostadsundersökningen i Stockholm.

Då jag först i sista stunden haft tillfälle att taga del af d:r Guinchards ofvanstående inlägg i frågan om "bostadsundersökningen i Stockholm", har jag ställts i valet mellan att antingen uppskjuta mina erinringar i anledning af detsamma eller ock inskränka dem till vissa viktigare punkter. Jag väljer det senare, då det ju hvarken för tidskriftens läsare, d:r G. eller mig kan vara önskvärdt, att debatten i denna fråga förlänges. Jag tillåter mig ock förutsätta, att en hvar, som läser d:r G:s inlägg, behagar taga del af mina i föregående häfte af Ekonomisk Tidskrift framställda anmärkningar och däraf föranledes att närmare skärskåda den här omtvistade publikationen.

Inledningsvis torde böra anmärkas, att d:r G:s här ofvan lämnade framställning förut i hufvudsakliga delar publicerats i dagspressen och att den i sin för hvarje gång — i anledning af mina anmärkningar — retuscherade form med allt större försiktighet söker skapa förmildrande omständigheter eller eljest blanda bort hufvudfrågorna. Så äfven i fråga om min — enligt min egen framställning, ej d:r G:s referat — grundväsentliga anmärkning. Jag erinrade, hela tiden med citat och hänvisningar till publikationen, att hufvudparten af undersökningen utfördes af Asylstyrelsen på egen hand och att en fackman tillkallades "först vid undersökningens sista skede, när det för dess värde i första hand normgifvande, d. v. s. primärmaterialet, föreligger". Jag framhöll vidare, att detta tillvägagångssätt vore så mycket mer öfverraskande, som man hade ett "mönstergillt" föredöme i den undersökning af arbetarnes bostadsförhållanden i Stockholm, som endast 6 år tidigare föranstaltats af stadsfullmäktiges beredningsutskott, hvarvid en erfaren fackman genast från början tillkallades för att planlägga, leda och avsluta arbetet. D:r G. måste nu erkänna, att "om granska-

rens principiella anmärkning i detta hänseende är intet att säga“, äfvensom att “själfva insamlandet leddes emellertid af Asylstyrelsen“. Men han försöker försvaga verkan af dessa sina medgifvanden med “erinran, att Asylstyrelsen vid planläggandet af undersökningen, upprättandet af blanketter eller frågoformulär rådfört sig med fackmän“. Denna upplysning förefaller något egendomlig, då den ej på något sätt kan återfinnas i den synnerligen utförliga redogörelse, som lämnats i publikationens inledning. Den omnämnes ej heller i den första versionen af d:r G:s artikel¹, men däremot i dess andra upplaga² en vecka senare. Dess försiktiga formulering omöjliggör ju all kontroll af uppgiften. I betraktande af d:r G:s eljest så stränga fordringar på fackmän vore man frestad gissa på honom själf såsom Asylstyrelsens rådgifvare, om han ej i publikationen (sid. 14*) så bestämdt fritagit sig från alla misstankar om delaktighet härutinnan.

Hvad innebär nu detta — med eller utan d:r G:s erkännande — obestridliga faktum, att undersökningen planlagts och primärmaterialet insamlats på ett sätt, som ej lämnar några som helst garantier för statistisk korrekthet. Jo, det innebär, att undersökningsmaterialet måste a priori betraktas såsom “tvifvelaktigt“. Från detta omdöme torde dock kunna undantagas den del, som åvägabragts genom direkta utdrag ur Uppbördsverkets handlingar, i den mån dessa därför voro ägnade. Detta senare är emellertid ej fallet med inneboendesiffrorna, emedan dessa angifva “inneboende“ ur mantalsskrifningssynpunkt, hvilket är något helt annat än den ur social och hygienisk synpunkt särskildt beaktansvärda invånaregruppen “inneboende“, som skulle undersökas. De hos Uppbördsverket erhållna uppgifterna äro sålunda “oanvändbara“ för detta ändamål. Enahanda är förhållandet, såsom d:r G. själf i publikationen visat, med de inneboendeuppgifter, som införskaffades på annan väg vid den “mera ingående“ delen af undersökningen. Flere (ej endast en) andra viktiga grupper af uppgifter vid denna sistnämnda del af undersökningen måste, enligt hvad bearbetaren angifver, alldeles lämnas åsido eller åtminstone rubriceras såsom “sväfvande“ — allt omständigheter, som måste på det kraftigaste bestyrka intrycket af den ovederhäftighet, som vidlåder materialet på grund af sättet för dess tillkomst.

D:r G. invänder emellertid, att äfven om uppgiftsinsamlarna på vissa punkter obestridligen misslyckats, så “kan man väl ej underkänna dessa personers förmåga att å en blankett ifylla — — — — (här upp-

¹ I Svenska Dagbladet för den 25 sistlidne juni.

² I Aftonbladet.

räknas en mängd olika uppgiftskategorier) — — — — anteckningar om rummens längd, bredd och höjd“ — — — —. Och likväl måste d:r G. redan å nästa sida vidgå, att han nödgats företaga en mängd ommätningar, liksom också i publikationen (s. 11*) uttalats, bl. a. att "ett större antal primärblanketter kasserats". Belysande är i hög grad vidare den å sid. 44* lämnade upplysningen "att de tillgängliga primäruppgifterna ej tillåtit att göra åtskillnad på barn och vuxna"!¹

Dessa och andra omständigheter utvisa just, hvad jag i min förra artikel framhållit, att bearbetaren säkerligen tack vare sin fackmässighet lyckats upptäcka och oskadliggöra åtskilliga oegentligheter i materialet, nämligen där det varit möjligt att klart påvisa orimligheterna. Men ingen lär väl förneka, att stora delar af de verkligen bearbetade primäruppgifterna kunna hafva affattats på ett sådant sätt, att deras oriktighet ej blir i ögonen fallande. Sådant kan och skall förekommas genom god ledning och sträng kontroll vid själfva insamlingsarbetet (jfr den föregående undersökningen) — men att dessa nödvändiga förutsättningar för ett godt resultat på det betänkligaste sätt saknats denna gång, lär d:r G. ej söka bestrida.

Så mycket mer skeptisk måste man ställa sig mot materialets beskaffenhet, då, såsom jag i min förra artikel visat, undersökningens kärnpunkt, inneboendeförhållandena, icke alls kunnat ur de erhållna uppgifterna tillfredsställande belysas.

D:r G. bestrider nu emellertid min uppgift, att inneboendesystemet var hufvudföremål för undersökningen i dess helhet. Såsom bevis härför framhåller han, dels att endast den första delen af densamma skulle haft detta syfte och dels att i alla händelser äfven en del andra omfattande spörsmål upptagits till behandling. Hvad detta sista skäl vidkommer, måste man verkligen fråga, huruvida d:r G. hos Asylstyrelsen förutsätter en sådan naivitet, att den för belysande af de inneboendes förhållanden skulle åtnöjt sig med att endast fråga efter deras antal och ej insett, att siffrorna härom kunna erhålla verkligt värde först genom att sättas i samband med uppgifter om deras ålder, kön och yrken, erlagda hyror, luftutrymme o. s. v. Alla dessa många faktorer äro nödvändiga förutsättningar för en allsidig och fullständig undersökning af de inneboendes förhållanden. Dessa frågor inbegripas sålunda själfallet i Asylstyrelsens beslut af den 17 juni 1901 att "verkställa en statistisk utredning öfver inneboendesystemet i Stock-

¹ Jfr dessutom mina i föregående artikel anförda citat och erinringar.

holm och därmed sammanhängande förhållanden beträffande lägenheter till och med tre rum och kök“.

Genom detta beslut har undersökningen i dess helhet kommit tillstånd. Emellertid fann man under arbetets fortgång, att man missräknat sig i fråga om användbarheten af det material, som för ändamålet, till att börja med, införskaffades från Uppbördsverket. Den "djupare inblick i småfolkets bostadsförhållanden, som utgjorde målet för Styrelsens undersökningar, fordrade ett mera ingående material". För att erhålla ett sådant anordnades ett nytt insamlingsarbete, och d:r G. säger nu (s. 334 här ofvan) att denna del af undersökningen "ej särskildt ägnades åt inneboendeförhållandena". Han ignorerar sålunda helt lugnt den framställning, han härom lämnat å samma sida i publikationen, hvarifrån föregående citat hämtats (s. 9*) och där han säger, att just denna del af undersökningen afsåg "ej blott de mest trångbodda lägenheterna, utan äfven en god del andra — — — särskildt då inneboende funnos". Några särskilda bevis synas för öfrigt alldeles öfverflödiga, då ju all logik kräfde, att ej undersökningens tydligt bestämda syfte skulle under dess senare skede undanskymmas. En blick på det i publikationen meddelade formuläret visar ock, att frågan var ämnad att fortfarande intaga en central plats.

En annan sak är, att denna undersökningens hufvudfråga icke är hufvudfråga i den offentliggjorda publikationen. Detta visar bäst planläggningens planlöshet och materialets däraf föranledda brister.

Som förut visats, kan emellertid ej heller den mera begränsade framställning af inneboendeförhållandena, som verkligen lämnas, göra anspråk på något som helst värde för kännedomen om inneboendesystemet såsom social företeelse, hvilken fråga här förelåg. D:r G. säger sig ock hafva varnat för en dylik uppfattning och finner det följaktligen hårdt att göras ansvarig för "vantolkningar af den icke fackbildade läsaren". Och likväl har d:r G. på åtminstone tvenne ställen i publikationen (s. 13* och 22*) yttrat, att "beträffande de minsta lägenheterna skillnaden i detta hänseende (mellan inneboende ur social och ur mantalsskrifningssynpunkt) torde bortfalla". Detta uttryck förklaras här ofvan (s. 336) gälla för enrums- "samt väl äfven i viss grad tvårumslägenheterna". Men hvar har då d:r G. trerumslägenheterna? Och hur är det männe med kategorierna 1 och 2 rum utan kök. Äro ej dessa i särdeles stor utsträckning bebodda af andra-hands-hyrande?

Ej ens de häpnadsväckande resultat, som till följd af det använda beräkningssättet framgå, såsom t. ex. att i en hel stadsdel "hvar tredje person" är "att räkna till de inneboendes klass" eller att af hela den undersökta befolk-

ningen 27.4 % skulle tillhöra samma kategori, bringar d:r G. till betänksamhet gent emot de antagna premisserna.

Resultatet af denna stora undersökning blef sålunda, att dess centrala del, inneboendefrågan, hvilken återstod att utreda, emedan den föregående undersökningen af arbetarnes bostadsförhållanden här ej var tillfyllest, denna fråga kvarstår än i dag precis lika okänd. Och de öfriga till behandling upptagna bostadsproblemen hafva belysts på grundvalen af ett, af allt att döma, afgjort sämre material än vid den förra undersökningen, hvilken, enligt hvad d:r G. nu ej kan undgå erkänna, "utfördes under de mest ideala förhållanden".

I trots häraf har jag ej sökt "fullständigt bagatellisera det stora arbete, som Asylstyrelsen nedlagt på undersökningen af hufvudstadens bostadsförhållanden". Ett så ampert totalomdöme, som dessa ord indirekt måste innebära, har jag ej tillåtit mig. Jag har tvärtom betonat, att vissa af undersökningens resultat "torde vara någorlunda belysande för förhållandena".

Då emellertid dessa resultat mycket säkrare stå att erhålla ur den ofta nämnda publikationen om arbetarnes bostadsförhållanden i Stockholm, trots det att dennas primäruppgifter äro 6 år äldre, så må man väl fråga, hvad som vunnits med hela undersökningen? Svaret måste bli — en dyrköpt erfarenhet.

Af hvad jag nu här anfört, torde framgå, att ingen som helst anledning föreligger att i någon mån modifiera den karaktäristik af undersökningens planläggning och primärmaterialets beskaffenhet, som jag sammanfattat i de för d:r G. så irriterande 3 punkterna i min förra artikel.

Nu några ord i anledning af d:r G:s svar på de anmärkningar, jag riktat mot honom såsom bearbetare.

Inte med ett ord bemötes mitt påpekande af att den "mera ingående" delen af undersökningen omfattade de 18,000 samsstä bland samtliga 48,000 smålägenheter, men att bearbetaren icke desto mindre såsom sin uppfattning uttalar (sid. 42*), att man kan "tillmäta de resultat, som deducerats fram ur detta material, en rätt hög grad af allmängiltighet, d. v. s. att de ge en representativ bild af de förhållanden, som förefinnas inom de skilda undersökningsfälten" (frasen ordagrant hämtad från den förra bostadspublikationen, sid. 27 — där den passar).

Mina erinringar mot den måttstock, som af bearbetaren användts vid fastställandet af den nödiga luftrymden, föranleda en mängd upprepningar ur publikationen — efter Raphael. Om meningen, såsom sannolikt

synes, är att härmed ernå ett kvantitativt intryck, så är det egendomligt, att d:r G. fortfarande utesluter åtskilligt af hvad Raphael anför. Så t. ex. heter det i dennes arbete — — — — — "tyska fångar i ensam cell 22 (kbm.), i gemensamhetsrum 16, i gemensamt sofrum 10. Sachsiska byggnadsordningar — — — — —". D:r G. utelämnar de här med spärрад stil angifna orden, som icke riktigt passa för hans syfte o. s. v.

Det är också ej underligt, att d:r G. i publikationen måste stegvis öfvertyga sig själf om de 15 kubikmeternas lämplighet såsom gränslinje: S. 48* "Om vi sätta 15 kbm. såsom minimum, då barn räknas fullt, torde detta ej vara öfverdrifvet". — — — "anser jag, att en golfyta af omkring 5 kvm., som motsvarar en lufterymd af 15 kbm., må tills vidare sättas såsom önskvärd" — — — "det tillåtna medeltalet" — — — S. 51* — — — "måste 15 kbm. per person ej anses vara högt tilltaget" — — — "det fastslagna minimet".

Ej heller har d:r G. till verklig sakbehandling upptagit mina erinringar om hans sätt att handskas med uppgifter från andra städer och med dem anställa jämförelser. Källan för samtliga dessa siffror (utom beträffande dem från Köpenhamn) är Raphaels i sitt slag erkänt förträffliga arbete om bostadsfrågan. Denna öfversikt öfver frågans olika sidor samt öfver nya uppslag och reformsträfvanden inom det hithörande vidsträckta området innehåller nämligen inledningsvis en del sifferuppgifter från olika länder. Bland dessa orienterande och summariska siffror har d:r G. hämtat den utrustning, som syns honom ej böra saknas i en med vetenskapliga anspråk framträdande specialundersökning, som uteslutande afser de sidor af frågan, hvilka skola belysas med siffror. Med hvilken framgång han härvid gjort sitt urval, har jag i min förra artikel närmare belyst. Såsom exempel må emellertid anföras, att han vid en jämförelse med Berlins inboendeförhållanden satt jämförelsetalet för nämnda stad, i bästa fall, endast till hälften af det rätta. (Det behöfver knappast påpekas, att det ej är Raphaels uppgift, som är felaktig, utan d:r G:s sätt att använda densamma). Och dock hade d:r G. endast genom att rådfråga den tämligen allmänt kända "Handwörterbuch der Staatswissenschaften" kunnat få klart besked om uppgiftens innebörd.

Gunnar Huss.

